

ETNIKAI KONFLIKTUSOK KEZELÉSE

Világszerte alakulnak olyan szervezetek, egyesületek, alapítványok, amelyek a harmonikus együttélés, az egymás megértésének segítségét tűzik ki célul. A kultúrák közötti megértést segítő egyesületek többsége tevékenységét az iskolában végzi. Hiszen a gyermekek harmonikus személyiségfejlődése – amelybe beleartozik a másik megértésének, a másik elfogadásának képessége is – nagy mértékben azon múlik, hogy a három legfontosabbnak tartott szocializációs közeg (a család, az iskola, a kortárcsoporthoz) értékei, normái, kultúrája milyen mértékben illenek össze. Nem kétséges, hogy a kultúrák, szocializációs közegek közötti összhang meghatározó része az iskola feladata. De képes-e erre az iskola?

Napjaink iskolája a többségi kultúra értékeit fogadja el, erősíti és jutalmazza. Ez önmagában nem lenne baj, ha nem lenne „vak” a kisebbségi kultúrák iránt, szubkultúrák értékei iránt. Valójában nem az összeillést segíti, inkább elmélyíti a kultúrák közötti különbségeket. A folyamatos és erősödő meg-nem-értés, iskolai kudarc, beilleszkedési nehézség, elutasítás a kisebbségi csoportokból származó gyermekekben az elkülönülési mechanizmust erősíti és a többségi csoportokkal szembeni előítéleteket mozgósítja.

A pedagógusok nagy része a többségi kultúra nyelvét használja, annak értékeivel azonosul. minden jó szándék mellett elsősorban azokkal a gyermekekkel tud jó kapcsolatot kialakítani, akik hasonló kultúrával rendelkeznek, ugyanazt a nyelvet beszélik. A graduális képzés nyilvánvaló hiányosságai e téren kudarcra ítélik azokat a jó szándékű törekvéseket, amelyek a kisebbségi kultúrákból származó gyermekek iskolai beilleszkedését próbálják segíteni. Ezeket a hiányosságokat pótolandó szerveződnek az ún. kommunikációs, konfliktusmegoldó tréningek, amelyek során az élményre-tapasztalatra épülő tanulás folyamatában a résztvevő asszimilálja a szükséges értékeket, attitűdot, amelyet a különböző szubkultúrákból, kisebbségi csoportokból származó gyermekekkel való bánásmód igényel. A pedagógusok részére szervezett tréning-programok célja kettős: a pedagógus kommunikációs képességének, konfliktus-megoldó kapacitásának, önismeretének és énerejének növelése, korlátainak és erősségeinek tudatosítása; másrészről a gyermekek konfliktus-kezelő, konfliktus-megoldó képességének növelésére való felkészítés. A program ismeretanyagot, didaktikai és tapasztalati elemeket integrál, lényeges szerepet játszik a tapasztalatok, a saját viselkedés tudatosítása, a viselkedés racionális kontrolljának megtanulása terén.

Az egyéb iskolai kommunikációs és konfliktus-kezelést tanító tréningek mellett az etnikai konfliktus-kezelő tréningek nagyobb hangsúlyt fektetnek a kisebbség kultúrájának megismérésére, értékeinek felfedezésére, a kisebbségekkel szemben kialakult előítéletek lebontására, a kisebbségi csoportokból származó gyermekekkel (és szülőkkel) való bánásmód megtanulására. A tréning strukturált játékokat, szerepjátékokat alkalmaz, amelyben a résztvevők megélik, megtapasztalják az idegen kultúrákba való beilleszkedés nehézségeit, tudatosítják az előítéletek kialakulásának mechanizmusait, és a különböző szintű nyelvhasználatból adódó kommunikációs gátakat. A másság, a kirekesztettség élményének megtapasztalása nyomán erősödő empatia és a megtanult, begyakorolt, tudatosított kommunikációs technikák a legtöbb résztvevőt képessé teszik a kisebbségi kultúrákból származó gyermekek megértésére, ezáltal a harmonikus személyiségfejlődésnek, beilleszkedésnek segítésére.

Emlékeztetőül minden résztvevő megkapja azt a szabályrendszert, amelyet Polacca,[†] egy navajo indián állított össze az indiánokkal való kommunikációról azoknak, „akik még nem

---

[†] Polacca, K.: Ways of Working With the Navajos. Who Have Not Learned the White Man's Ways. *Journal of American Indian Education*, 1962/2:6.

tanulták meg a fehér ember gondolkodásmódját". Befejezésül álljon itt mindenünk számára, talán nem haszontalan:

1. Beszélj világosan és lassan, használj köznapi szavakat, hogy elkerüld a félreértést!
2. Kerülj minden becsmérlő megjegyzést!
3. Ne tegyél fel személyes kérdéseket!
4. Hallgasd meg figyelmesen!
5. Ne használd a "talán" szót!
6. Cselekedj jót, hogy értékeljenek!
7. Ne csapj nagy hűhöt a csecsemők és a kisgyerekek körül!
8. Ne kötekedj!
9. Ne legyél komoly, nevess és érezd jól magad!
10. Ne kritizáld a navajok vallását!

Horváth Szabó Katalin

TANDÍJVIZSGÁLATI ELŐZETES

A tandíjjal kapcsolatos vizsgálatunkat egy hosszabb és átfogóbb kutatás első lépéseinak tekintjük. Ez az alapkutatás az egyetemi és főiskolai hallgatók társadalmi összetételét és szociális helyzetét vizsgálja OKTK támogatás alapján. Az elnyert összeg lehetővé teszi, hogy a tandíjjal kapcsolatos hallgatói véleményeket lekérdezzük egy úgy összeállított kérdőív segítségével, amelyből a hallgatók társadalmi összetételéről is előzetes képet kapunk.

A felsőoktatásban részesülnöök hallgatók problémái a fejlett országokban is az empirikus szociológiai kutatások tárgyát képezik. Az NSZK-ban 1951-ben volt először ilyen vizsgálat, melyet rendszeres időközönként újabbak követtek. Ezeknek a kutatásoknak a német társadalom számára való fontosságát jól mutatja, hogy a felsőoktatás területén illetékes német miniszterium (Bundesministerium für Bildung und Wissenschaft) anyagilag támogatja ezeket a kutatásokat, döntéseiben és intézkedéseinek ezek eredményeit figyelembe veszi. A rendszeres időközönként lefolytatott kérdőíves vizsgálatok kiterjednek a hallgatókat érintő szinte minden kérdésre, a társadalmi és szociális helyzetükktől kezdve a politikai orientációjukon át egészen a végzésük utáni elképzéléseig. A kontinuitás lehetővé teszi a korábbi eredményekkel való folytonos összehasonlítást. Emellett a kérdőívek esetenként speciális hallgatói csoportok helyzetének vizsgálatára is kiterjednek, így pl. 1988-ban a fogyatékos és krónikusan beteg [behinderte und kronisch Kranke] hallgatók körülményeit firtatták.

Magyarországon az empirikus felsőoktatás-kutatás az 1970-es években bontakozott ki. A kutatások a *Felsőoktatási Pedagógiai Kutatóközpontban* folytak, eredményeik több kötetben látott napvilágot. Kutatásunk szempontjából e tanulmányok közül számunkra különösen azok jelentősek, amelyek a hallgatóság társadalmi összetételével és életkörülményeivel foglalkoztak, mivel lehetővé tesznek bizonyos összehasonlításokat.

Ezek a kutatások nem érintették a tandíj kérdéseit, mivel a tervgazdálkodás körülményei között a piac felé nyitó gondolkodás a 70-es évek felsőoktatásában még nem jelent meg. A felsőoktatás iránti fokozódó társadalmi igények hatására a 80-as évek e témaúj publikációi már kitérnek a tandíjra, bemutatva annak alkalmazását a fejlett országokban, ezzel egyfajta alternatíváját is megfogalmazva az akkori-jelenlegi felsőoktatásba való bekerülési lehetőségeknek. Magyarország számára a tandíj szempontjából modellként szóba jöhető országok maguk is eltérő mértékben támaszkodnak a hallgatók anyagi erőforrásaira.